

Kilka geopolitycznych i prakseologicznych refleksji na temat Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP) i zagadnień pokrewnych

BENON ZBIGNIEW SZĄŁEK

PROF. DR HAB.

Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Społecznych
e-mail: benon.szalek@gmail.com

Słowa kluczowe: geopolityka, prakseologia, Regionalne Kompleksowe Partnerstwo Gospodarcze

Abstrakt

W artykule przedstawiono problem Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP), które utworzono w 2020 roku na bazie 15 państw (Australia, Brunei, Kambodża, ChRL, Indonezja, Japonia, Laos, Malezja, Mjanma, Nowa Zelandia, Filipiny, Singapur, Korea Południowa, Tajlandia i Wietnam). Obecnie umowa jest na etapie ratyfikacji. Do RCEP nie należą USA, które, podobnie jak i Indie, wycofały się z negocjacji. W organizacji tej istnieje sporo problemów spornych – *in statu nascendi* (m.in. kwestia własności złóż surowców energetycznych pod Morzami Wschodnio- i Południowochińskim). W tekście tym podjęto próbę przedstawienia problemu RCEP w szerszym, globalnym kontekście.

Some geopolitical and praxeological reflections on the Regional Comprehensive Economic Partnership and related problems

Keywords: geopolitics, praxeology, Regional Comprehensive Economic Partnership

Abstract

This paper presents the problem of the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), organized in 2020 on the basis of 15 states (Australia, Brunei, Cambodia, China, Indonesia, Japan, Singapore, Laos, Malaysia, Myanmar, New Zealand, Philippines, South Korea, Thailand, Vietnam). The USA and India are not members of this Partnership. There are a number of problems ‘in statu nascendi’, such as the question of the ownership of submarine reserves of oil and gas in the South- and Eastchinese Seas. The problems of the Partnership are presented in a wider, global context.

Wprowadzenie

W artykule tym podjęto próbę przedstawienia złożonego problemu RCEP w szerszym, globalnym kontekście (wykorzystano metody: analizę literatury, porównawczą, historyczną, instytucjonalno-prawną, systemową).

W listopadzie 2020 roku powstała, po 8 latach negocjacji, organizacja o nazwie Regionalne Kompleksowe Partnerstwo Gospodarcze (Regional Comprehensive Economic Partnership). Powołanie jej poprzedziło min. zawarcie umowy o Partnerstwie Transpacyficznym (2015) między 12 państwami (Kanada, USA, Meksyk, Peru, Chile, Australia, Nowa Zelandia, Japonia, Wietnam, Singapur, Malezja i Brunei). Struktura ta nie obejmowała ChRL (Kołodko, 2018, s. 98). W 2017 roku (za prezydentury D. Trumpa), wycofały się z niej (jeszcze przed ratyfikacją) Stany Zjednoczone. D. Trump uznał, że umowa ta byłaby niekorzystna dla USA. Obecnie, przed ratyfikacją, RCEP obejmuje: Australię, Brunei, Kambodżę, ChRL, Indonezję, Japonię, Laos, Malezję, Myanmar, Nową Zelandię, Filipiny, Singapur, Koreę Południową, Tajlandię i Wietnam. Do RCEP nie należą Indie (za członkostwem Indii optowała Japonia – miały stanowić przeciwwagę dla Chin kontynentalnych) i USA (prezydent D. Trump wysunął przeciw ChRL zarzut o prowadzenie wojny handlowej skierowanej przeciwko USA). Inicjatorem RCEP stała się ChRL – stojąca jakoby na straży regionalnych interesów przed działaniami USA. Strefa RCEP obejmuje około 30% globalnej populacji i wypracowuje około 30% Globalnego Produktu Brutto.

Opinie

RCEP uważana jest przez niektórych analityków za największą strefę wolnego handlu (Rybczyński, 2019). Należy jednak zauważyć, że nie jest to pełna/kompletna strefa wolnego handlu. Jak określił to J. Borrell (2021, s. 49), Wysoki Przedstawiciel Unii Europejskiej ds. Polityki Zagranicznej i Polityki Bezpieczeństwa, Wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej:

RCEP skupia w jedną konstrukcję różne porozumienia o wolnym handlu, które ASEAN ma z pięcioma innymi krajami Azji i Pacyfiku. Dotyczy ona handlu towarami, lecz niewiele wnosi do redukcji barier pozataryfowych. Wyłącza ona większość usług, ale i rolnictwo, które jest sektorem wrażliwym.

Powstanie RCEP jest odmiennie oceniane w różnych krajach. Przykładowo R. Pyffel uważa powstanie tej organizacji za „wydarzenie historyczne” (Tomaszewski, 2020, s. 49), a B. Góralczyk stwierdza wręcz, że: „to co się aktualnie dzieje w Azji i na Pacyfiku, wykuwa nowy światowy ład (...), wszyscy powoli rozumieją, że Azja staje się centrum świata” (Tomaszewski, 2020, s. 49). P. Altmaier (CDU, minister gospodarki Niemiec) przyjął umowę o RCEP „z zadowoleniem” (b.a., 2021d). Z kolei A. Börner (prezes Stowarzyszenia Handlu Zagranicznego BGA) stwierdził: „Dla Niemiec ta umowa nie jest dobrą wieścią” (b.a., 2021d). J. Hardt (rzecznik klubu poselskiego CDU/CSU ds. polityki zagranicznej) określił powstanie RCEP jako „sygnał ostrzegawczy dla Europy” (b.a., 2021d). M. Bogusz stwierdził, że w przypadku RCEP „nie ma mowy o zwiększeniu wzajemnego handlu” – jako, że jest to „porozumienie państw eksporterów netto (...), każde z nich chce więcej eksportować a nie importować” (Tomaszewski, 2020, s. 49).

Wrodzone pęknięcia strukturalne

Warto zauważyć, że w strukturze RCEP występują pęknięcia już *in statu nascendi*. Wynikają one m.in. z roszczeń ChRL, Japonii, Wietnamu, Filipin, Malezji, Brunei, Indonezji do rozmaitych wysp i wysepek w akwenie Morza Wschodnio- i Południowochińskiego, dotyczy to m.in. wysp Senkaku, Spratly i Paracelskie (Rudd, 2021, s. 64; Kościelniak, 2014, 2018; Vuving, 2016; Ying-Yu Lin, 2020). Znajdują się tam olbrzymie podmorskie złoża surowców energetycznych, ok. 11–125 bilionów baryłek ropy naftowej (1 baryłka = 159 litrów) oraz 190–500 trylionów stóp sześciennych gazu naturalnego. Do części tych złóż roszczenia zgłasza również Tajwan („zbuntowana prowincja Chin kontynentalnych”), która dotychczas (do końca 2020 r.) mogła liczyć na wsparcie prezydenta USA – D. Trumpa.

Jak podaje S. Shirk (2017, s. 22):

Chiny (ChRL – B.Z.S.) domagają się znacznego akwenu na Morzu Południowochińskim – jako należącego się im – mimo niekorzystnej dla nich decyzji międzynarodowego trybunału w zeszłym roku. Pekin odmawia stawiennictwa przed tym trybunałem (...) i kwestionuje prawo sił morskich USA do przeprowadzania operacji na spornych wodach.

Dla pełniejszej ilustracji jako przykład można tu przywołać chińską (ChRL) prowokację związaną z rafą Whitsun na Morzu Południowochińskim (archipelag Spratly). W marcu 2021 roku pojawiło się tam około 200 jednostek pływających z chińskimi (ChRL) żołnierzami – „rybakami”. Według rządu Filipin, rafa Whitsun należy do Filipin, a jednostki chińskie (ChRL) nielegalnie przebywają na terenie filipińskiej strefy ekonomicznej (Newman, 2021; b.a., 2021a).

K. Rudd (2012, s. 64) podkreśla znaczenie efektów polityki prezydenta Xi, dotyczącej akwenu Morza Wschodnio- i Południowochińskiego, dla jego przywództwa. Stare pęknięcia występują także w przypadku innych struktur, w których bierze udział ChRL. Jako przykład można tu podać Szanghajską Organizację Współpracy (SOW/SCO). Jej poprzednikiem była Szanghajska Piątka (ChRL, Rosja, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan) założona w 1996 roku. W roku 2001, w Szanghaju, zawarto deklarację o utworzeniu SCO (z Uzbekistanem jako szóstym państwem członkowskim), która weszła w życie w 2003 roku. W 2017 roku jej pełnoprawnymi członkami stały się Indie i Pakistan, pozostające ze sobą od wielu lat w sporze granicznym (Indie i Pakistan dysponują bronią nuklearną). Organizacja ta uważana jest za jedno z największych zrzeszeń regionalnych na świecie (obszar, zaludnienie – około połowa populacji globalnej, 25% Globalnego Produktu Brutto). Ma ona charakter gospodarczo-militarny (wspólne ćwiczenia armii państw członkowskich, walka z terroryzmem, utrzymywanie regionalnego pokoju i stabilności). W 2005 roku organizacja ta odmówiła przyznania USA statusu obserwatora.

Nasuwa się pytanie, czy historyczny konflikt między ZSRR a ChRL o tereny nad Amurem („stare” roszczenia ChRL w stosunku do ZSRR) będzie miał swój ciąg dalszy w przypadku Rosji i ChRL.

Blisko 20 lat temu T.A. Kisielewski, omawiając problemy demograficzne ChRL (relacja między wzrostem populacji a obszarami nadającymi się do zamieszkania w ChRL), wskazał na możliwość skierowania „nadmiaru ludności na słabo zaludnione tereny bezpośrednio sąsiadujące

z Chinami, aby następnie przyłączyć te tereny do Chin”. Dodał jeszcze, że „w grę może wchodzić tylko syberyjska część Rosji” (Kisielewski, 2002, s. 30–31). Innymi słowy mamy do czynienia z dwiema potężnymi organizacjami, w których istnieją stare konflikty interesów. Czy do ich zażegnania wystarczy połykliwa retoryka?

Natomiast, zdaniem L. Sykulskiego, problemu nie ma – w 2019 roku stwierdził on, że:

„Z punktu widzenia geostrategii rosyjska Syberia nie jest obszarem narażonym na zagrożenie ze strony państw ościennych (...) inwazja ze wschodu nie zagroziłaby ponadto centrum, rdzeniowi rosyjskiego ośrodka siły, jakim jest Nadwołże (Sykulski, 2019, s.117).

W. Putin w 2001 roku wyraził opinię, że:

Europa w dłuższej perspektywie będzie mogła cieszyć się sławą potężnego i niezależnego (od Rosji? – B.Z.S.) ośrodka polityki światowej jedynie wówczas, jeśli połączy swe środki z rosyjskimi zasobami ludzkimi, terytorialnymi i surowcowymi, jak również z potencjałem ekonomicznym, kulturalnym i wojskowym Rosji (Sykulski, 2019, s.118).

Mówiąc o takiej organizacji podawał dwa geograficzne wyznaczniki jej zasięgu – od Lizbon do Władywostoku (por. roszczenia chińskie) (Putin, 2010). Jego zdaniem rdzeniem wspólnego rynku kontynentalnego stałyby się Moskwa, Berlin i Paryż. Ponadto w 2012 roku W. Putin przedstawił koncepcję „złapania chińskiego wiatru w rosyjskie żagle”: „Przede wszystkim, jestem przekonany że chiński wzrost gospodarczy nie jest bynajmniej zagrożeniem, ale wyzwaniem, które niesie kolosalny potencjał dla kooperacji biznesowej – szansą złapania chińskiego wiatru w żagle naszej gospodarki” (Putin, 2012). Konkretnie działania w tym kierunku można określić jako skromne (m.in. Eurasian Economic Union 2014/2015: Rosja, Białoruś, Kazachstan, Armenia, Kirgistan; EU–China Comprehensive Agreement on Investment (Unia Europejska – Chiny Kompleksowe Porozumienie w Sprawie Inwestycji) (Rudd, 2021, s. 67).

Indie, które nie przystąpiły do RCEP, należą, obok ChRL, do Szanghajskiej Organizacji Współpracy i do BRIC > BRICS (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, Republika Południowej Afryki). Między Indiami a ChRL istnieje stary konflikt graniczny (tereny w Himalajach). R. Mitter (2012, s. 168) podał, że krótko po starciu między chińskimi i indyjskimi wojskami na granicy himalajskiej w czerwcu 2020 roku, rząd Indii zapowiedział, że nie będzie w przyszłości używać produktów chińskiego koncernu Huawei w indyjskiej sieci 5G. Warto tu dodać, że ChRL jest co najmniej podejrzewana o wspieranie sił odśrodkowych w Indiach (Okraska, 2019, s. 211–214).

W opozycji do „kontynentalnej koncepcji” zaprezentowanej przez W. Putina w 2012 roku znajduje się projekt atlantyckiej Strefy Wolnego Handlu. Określenie to jest nieco mylące – chodzi tu głównie o strukturę obejmującą przede wszystkim USA i kraje Unii Europejskiej – a więc nie bierze się pod uwagę wszystkich krajów położonych po obu stronach Atlantyku.

Można tu jeszcze wspomnieć o koncepcji stworzenia strefy wolnego handlu obejmującej południowoamerykańską strefę MERCOSUR i Unię Europejską, która wydawała się realna koło 1995 roku.

Wracając do atlantyckiej strefy wolnego handlu, negocjacje nad TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership; Transatlantyckie Partnerstwo w Dziedzinie Handlu i Inwestycji)

trwały od 2013 roku (Kołodko, 2018, s. 166). Nie została jednak utworzona w związku z rozbieżnościami w poglądach na temat możliwych ustępstw przyszłych partnerów (Capaldo, 2021). Pewien postęp odnotowano w przypadku CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement; Kanada – Unia Europejska).

Mamy więc do czynienia ze swoistą próbą sił między organizacjami typu TAP (Partnerstwa Transatlantyckiego) i Eurasian Economic Union (Eurazyjska Unia Gospodarcza; jak na razie *in statu nascendi*).

USA (za prezydentury D. Trumpa) nie przystąpiły do organizacji znanej obecnie jako RCEP. Zdaniem W. Tomaszewskiego (2020):

USA mogły stanąć w 2020 r. na czele dwóch wielkich stref wolnego handlu (Partnerstwo Transatlantyckie (TAP) i Partnerstwo Transpacyficzne; (TPP); powtórzmy: to nie miały być pełne strefy wolnego handlu). Tak się jednak nie stało. W miejsce USA na czele (praktycznie) RCEP pojawiła się ChRL.

Stosunki handlowe między ChRL i USA można określić jako element wojny hybrydowej między tymi państwami. USA zarzucały ChRL m.in. niedowartościowanie waluty chińskiej – yuana (co w połączeniu z taną robocizną w ChRL skutkowało znaczną konkurencyjnością chińskiego eksportu) (Haliżak, 2005; Hongbing, 2012; Chen Yulu, 2012).

Działalność niektórych chińskich (ChRL) firm (np. Huawei) uznano za zagrożenie bezpieczeństwa narodowego (Tomaszewski, 2021, s. 48–50), dlatego też podjęto kroki zmierzające do pozbawienia chińskich firm – Pacific Networks i China Telecom prawa do działania na terenie USA.

Od 2017 roku funkcjonuje nowa wersja międzynarodowej struktury Quad (Quadrilateral Security Dialogue), obejmująca oprócz USA także Australię, Indie (które do RCEP nie przystąpiły – mimo nalegań Japonii) i Japonię. Struktura ta m.in. monitoruje działalność chińskich firm z branży technologii informacyjnej i komunikacyjnej (b.a., 2021b, s. 36).

Dla zilustrowania sytuacji w tych strukturach można podać, że:

(...) w 2019 r., Japonia (członek Quadu, obecnie także RCEP) wstrzymała eksport podstawowych chemikaliów do produkcji półprzewodników do Korei Pd. z powodu istniejących napięć między tymi krajami co do reparacji za przestępstwa wojenne Japończyków popełnione podczas II wojny światowej (O’Neil, 2021, s. 155).

Do działań prewencyjnych (od 2018 r. mówi się o wojnie technologicznej USA z ChRL) zalicza się, oprócz ograniczania działalności firm chińskich, kontrolę importu i eksportu, sankcje handlowe. Przykładowo, jak podaje S.K. O’Neil: „USA zakazały producentom półprzewodników, którzy wykorzystują północnoamerykańskie wyposażenie lub software, bez względu na to gdzie mają swe bazy, sprzedaży swych produktów w Chinach” (prezydent Biden mówi o „bitwie na rynku procesorów”) (O’Neil, 2021, s. 155). Podnoszono również problem zakupu chińskich podzespołów elektronicznych – mimo zakazu – przez siły specjalne USA (Szałek, 2020).

K. Rudd (2021, s. 61) wskazuje, że jednostronne sankcje USA raczej nie zostaną przyjęte przez inne kraje z obawy o chiński odwet.

Podsumowując, można przytoczyć wypowiedź C. Darby i S. Sewall: „W ciągu ubiegłych dwóch dekad Chiny wyewoluowały z kraju, który w wielkiej mierze kradnie i imituje technologię – w kraj, który obecnie także ulepsza a nawet jest pionierem w zakresie technologii” (Darby, Sewall, 2021, s. 145–146; Cheda, 2021, s. 24–26).

Deklaracje, przewidywania, oczekiwania, prognozy

W ChRL zniesiono limit sprawowania władzy prezydenckiej (uprzednio – do 2022 r. w przypadku prezydenta Xi). Można tu jednak zasygnalizować o pojawianiu się w partyjnych kręgach ChRL negatywnych opinii o Xi Jinpingu (Cai Xia, 2021). Przedstawiono (Chińska Partia Komunistyczna) plan gospodarczy sięgający 2035 roku (Rudd, 2021, s. 60) – do 2027 roku ma zostać ukończony program modernizacji sił zbrojnych (siedem lat szybciej aniżeli to przewidywał poprzedni harmonogram – problem Tajwanu). W 2020 roku przewidywano, że PKB ChRL już przed 2030 rokiem wyprzedzi PKB USA (Mak, 2021, s. 31; Rudd, 2021, s. 58), a do 2035 roku Chiny będą dominować we wszystkich nowych dziedzinach technologii. Przywódcy tego państwa mają wielkie plany związane z przypadającą w 2049 roku setną rocznicą utworzenia ChRL (por. Xi, 2020).

Problem pozycji gospodarczej ChRL trzeba jednak rozpatrywać na szerszym tle.

Przykładowo, w 2015 roku prezydent Xi Jinping w przemówieniu z okazji 70 rocznicy zakończenia II wojny światowej stwierdził: „Nieważne jak silniejsze mogą stać się Chiny, Chiny nigdy nie będą dążyły do hegemonii lub ekspansji” (Weiss, 2021, s. 192). Dotychczasowe zachowanie się rządzących ChRL (aneksja Tybetu, stopniowe naruszanie zasady „jeden kraj dwa systemy” w odniesieniu do Hong Kongu (ograniczanie wolności mediów, aresztowanie polityków z opozycji, surowe prawo dotyczące bezpieczeństwa narodowego), sprawa Tajwanu, Xinjiangu (Ujgurów), działania na morzach Wschodniochińskim i Południowochińskim) może jednak nasuwać wątpliwości co do takiej retoryki (Rudd, 2021, s. 62; b.a., 2012a, 2012b, 2012c). Niepokój budzi wspieranie przez rządzących ChRL dynastii Kimów w Korei Północnej (kraj ten dysponuje bronią atomową).

Zdaniem Ł. Gacka (2009, s. 173): „Chiny w coraz większym stopniu uzależniają od siebie kraje biedniejsze”, można tu wskazać na drogie kredyty dla takich krajów, jak: Sri Lanka, Niger, Republika Kongo, Kirgistan, Laos, Kambodża, Malediwy (Cheda, 2021, s. 26). Przykładowo, w przypadku Sri Lanki, ChRL, w związku z niemożnością spłaty rat kredytowych, przejęła na 99 lat kontrolę nad jednym z ważnych portów cejlońskich (Power, 2021, s. 16).

Jak podaje S. Power (2021, s. 16), malezyjski premier anulował miliardowe projekty infrastrukturalne zaproponowane przez ChRL – w związku z niewykonalnością „przerobienia zbyt wielkich kwot i opłacenia ich – co prowadziłyby do bankructwa”.

Podobnie zrobił prezydent Tanzanii, anulując umowy kredytowe (BRI: Belt, Road Investment) swoich poprzedników, albowiem „tylko szaleńcy” zaakceptowałyby warunki proponowane przez Chińczyków (Power, 2021, s. 16). S. Power uważa, że rządzący ChRL stosują „dyplomację kredytowo-puławkową” (Power, 2021, s. 16; Brautigam, 2020).

Można zwrócić uwagę na wzrost „wojowniczości” ChRL w miarę nabierania sił, w szczególności w stosunku do państw, które wkraczają na szlak kolidujący z interesem rządzących

ChRL. Za przykład może tu posłużyć casus Australii (członka Quadu) – po wezwaniu przez Australię społeczności międzynarodowej do przeprowadzenia śledztwa w sprawie pochodzenia koronawirusa – ChRL nałożyła 80% cła na jęczmień, główny towar eksportowy Australii (Power, 2021, s. 16). Gdy rząd Wielkiej Brytanii zagroził anulowaniem decyzji dotyczącej chińskiej korporacji Huawei w brytyjskiej sieci 5G – rządzący Chinami zagrozili „konsekwencjami” (Mitter, 2021, s. 169).

Również w wewnętrznej polityce ChRL można zaobserwować niepokojące sygnały. Za przykład można tu podać chiński „system zaufania społecznego” (Social Credit System). Ten system polega na niszczeniu w przestrzeni publicznej/społecznej osób niepasujących do modelu lansowanego przez komunistyczną władzę (np. prawo do przemieszczania się samolotami czy pociągami jest uzależnione od komunistycznej „punktacji” konkretnych osób) (Wójtowicz, 2020). Funkcjonowanie tego systemu przed światem zewnętrznym ukrywa się, nagłaśniając informacje o idących w górę wartościach wskaźników gospodarczych.

Powyższe informacje zestawmy z opiniami na temat rozwoju sytuacji w ChRL w ostatnich 20 latach.

W 2002 roku T.A. Kisielewski stwierdził: „Można mieć pewność, że w sprzyjających okolicznościach (lub pod naciskiem okoliczności) Chiny wznowią swe roszczenia, a być może nawet przyspieszą powstanie takich okoliczności” (Kisielewski, 2002, s. 32). Powiązać to należy z dążeniem Chin, by w obszar swojego państwa włączyć Tajwan, obszary nad Amurem (obecnie stanowiącymi część Federacji Rosyjskiej) oraz wysepki na Morzach Wschodnio- i Południowochińskim.

W 2009 roku G. Friedman, dyrektor think tanku Stratfor (współpracującego z CIA) stwierdził, że: „Prawdopodobieństwo, że Chiny nadal będą się rozwijać w tym (wysokim – B.Z.S.) tempie, jest nikłe” (Friedman, 2009, s. 107). Mówiąc o tempie wzrostu Produktu Krajowego Brutto, G. Friedman miał na myśli wzrost roczny o około 8% (w 2020 – roku wybuchu pandemii – przyrost PKB wyniósł podobno 2%, a według Międzynarodowego Funduszu Walutowego, w 2021 r. ma osiągnąć 8%) (Mak, 2021, s. 31). G. Friedman (2009, s. 120) stwierdził ponadto: „W ciągu następnego dwudziestu lat Chiny nie staną się geopolityczną linią uskokową (...), w relacjach z innymi państwami Chiny będą bronić swojego stanu posiadania, zamiast demonstrować własną siłę”. Dodał jeszcze: „Nie podzielam poglądu, że Chiny staną się wielkim światowym mocarstwem. Nie wierzę nawet, że utrzymają się jako zjednoczony kraj (...). Gdyby (Chiny – B.Z.S.) miały stać się rejonem konfliktu, nie byłyby stroną atakującą, lecz ofiarą innych państw, wykorzystujących ich słabość”.

G. Friedman ponad 10 lat temu określił, że Chiny lat dwudziestych będą „papierowym tygrysem” (Friedman, 2009, s. 9), przewidywał wówczas, że wiek XXI będzie wiekiem hegemonii USA (nie brakowało jednak i diametralnie odmiennych opinii) (Buchanan, 2013). Natomiast zdaniem Ł. Gacka (2009, s. 175): „Pekin rezygnuje z akcentowania znaczenia ‘twardej siły’ (*hard power*) w rozstrzyganiu sporów międzynarodowych. Zauważalny jest wyraźnie wzrost znaczenia ‘miękkiej siły’ (*soft power*) w chińskiej polityce”. Do *soft power* Ł. Gacek (2009, s. 176) zaliczał: „Wykorzystywanie słabości przeciwnika, zajmowanie często pozycji wyczekiwania... to pozwala Pekinowi osiągać zamierzone cele”.

J. Białek i A. Oleksiuk w 2009 roku uważali, że: „najkorzystniejszy dla Chin – a także dla USA – byłby scenariusz, w ramach którego oba te kraje osiągną konsensus co do podziału ‘stref wpływów’ w gospodarce światowej” (Białek, Oleksiuk, 2009, s. 105). Autorzy ci twierdzą, że „Chiny nigdy nie zachowywały się agresywnie na płaszczyźnie międzynarodowej” (Białek, Oleksiuk, 2009, s. 103). Nasuwa się zatem pytanie: jak w takim razie określić zastosowanie swego czasu blokady Tajwanu (co drugi dzień), aneksję Tybetu, działania na Morzu Wschodnio-Południowochińskim?

W 2011 roku A. Brunet i J.-P. Guichard stwierdzili, że przywódcy ChRL: „dążą do przejęcia od Stanów Zjednoczonych hegemonii nad światem” (Brunet, Guichard, 2011, s. 21). I dodali: „Konflikt z totalitarnymi Chinami nie nadchodzi, on już istnieje... Główną bronią używaną przez Chiny w tej walce jest gospodarka, manipulacja kursem wymiany, wyraz polityki typowo merkantylistycznej, zapewniają im gigantyczne nadwyżki handlowe, podstawę ich władzy” (Brunet, Guichard, 2011, s. 22). Natomiast prezydent W. Putin w 2012 roku, rozwój gospodarczy ChRL uznał za zjawisko korzystne – powtórzmy – „Przed wszystkim, jestem przekonany, że chiński wzrost gospodarczy nie jest wcale zagrożeniem, ale wyzwaniem, które niesie kolosalny potencjał dla współpracy biznesowej – szansą, by złapać chiński wiatr w żagle naszej gospodarki” (Putin, 2012). Przychodzi na myśl powiedzenie: kto sieje wiatr, ten zbiera burzę.

Ponuro brzmią zapowiedzi A. Wielomskiego (2021, s. 20), że:

Rosja zdecyduje o szybkości wzrostu Chin ze względu na swoją bazę surowcową (...) a także mając możliwości blokowania Nowego Jedwabnego Szlaku. Jeśli jednak pogodzi się z rolą wielkiego dostawcy surowców dla chińskiej gospodarki i zdecyduje się korzystać z profitów jako kraju tranzytowego, to rozwój potęgi Pekinu będzie niezwykle szybki (...).

Warto tu jednak zasygnalizować, że np. J. Dzitko (2020) pisze o „krachu gazowej władzy Putina”.

A. Lubowski (2013, s. 199) określił ChRL jako „państwo, które dla osiągnięcia mocarstwowych celów nie cofnie się przed niczym”. D. Trump, prezydent USA, uważał Chiny i Rosję za przeciwników USA – w szczególności obserwował działania Chin przez pryzmat wojny hybrydowej (np. chińskie manipulacje kursem walutowym) (Kołodko, 2018, s. 16–17).

W 2018 roku G. Kołodko twierdził: „Deficyt handlowy Stanów Zjednoczonych jest w pierwszej kolejności funkcją ich słabej, niedostatecznie konkurencyjnej oferty eksportowej, a nie – jak chciał Donald Trump i inni ulegający sinofobii – nieuczciwej konkurencji”. W tymże roku premier Malezji, Mahathir Mohamad „ostrzegł, że chińskie działania w tym regionie (Indochiny – B.Z.S.) mogą być podobne do nowej wersji kolonializmu” (Kausikan, 2021, s. 188; Blanchard, 2018; Daly, 2018).

W 2021 roku „The Economist” zwracał uwagę na specyficzne działania chińskie, polegające na wiązaniu autokracji z technokracją, nieprzejrzystości z otwartością, i brutalności z handlową przewidywalnością (b.a., 2021b, s. 8). W szczególności stwierdzono, że aby zachować pokój, koszt militarny agresji Chin musi być podniesiony, przez wzmocnienie koalicji takich jak Quad (obejmujący obok USA, Australię, Japonię i Indie) i wspieranie siły militarnej Tajwanu.

Pojawia się tu ponownie problem niekonwencjonalnych działań hybrydowych (dylemat: agresja militarna ChRL na Tajwan i w efekcie zniszczenie tego państwa, czy zajęcie niezniszczonego

Tajwanu dzięki działaniom niekonwencjonalnym, o których pisał już 2500 lat temu strateg chiński Sun Tzy (Sun Tzy, 1963).

Podsumowanie

Od szeregu lat można obserwować coraz intensywniejszy rozwój chińskiego systemu powiązań ekonomicznych, handlowych, finansowych i wywiadowczych, które mają charakter globalny i regionalny. Krystalizowanie się tego systemu jest wkomponowane w harmonogram działań, które w 2049 roku, w 100-lecie utworzenia ChRL, mają zaowocować osiągnięciem pożądanej pozycji na świecie. Jednym z cząstkowych działań jest krystalizowanie się (utworzonego w 2020 r., obecnie na etapie ratyfikacji przez 15 państw członkowskich) podsystemu zwanego Regionalnym Kompleksowym Partnerstwem Gospodarczym (RCEP).

Opinie analityków na temat RCEP są dość zróżnicowane. Nie ulega wątpliwości, że ChRL staną się liderem tej organizacji – w miejsce USA, które za prezydentury D. Trumpa wycofały się z negocjacji. Coraz silniej zarysowuje się konflikt gospodarczy, ekonomiczny i finansowy między ChRL i USA. Sytuacja jest bardzo skomplikowana i trudna do przewidzenia – zarówno jeśli chodzi o RCEP, jak i globalny rozwój wypadków. Przykładowo, w samym RCEP istnieją wady wrodzone, wynikające z konfliktów między państwami członkowskimi na tle własności wysp i wysepek na Morzach Wschodnio- i Południowochińskich, zlokalizowanych na bardzo bogatych złożach surowców energetycznych (ropa, gaz ziemny).

Skonfliktowanie państw członkowskich może obniżyć efektywność systemu RCEP.

Zadawnione konflikty istnieją także między Chinami kontynentalnymi a Rosją (oba te państwa są członkami takich struktur jak: Szanghajska Organizacja Współpracy (SOW), BRICS), Chinami i Indiami (konflikt graniczny w Himalajach; oba te państwa należą do SOW i do BRICS), Indiami i Pakistanem (państwa te dysponują bronią nuklearną i należą do SOW). Dla zilustrowania złożoności sytuacji można tu wskazać, że ChRL, chcąc handlować z Indiami, prowadzi równoległe działania wspierające siły odśrodkowe w Indiach (wspólnie z Pakistanem prowadzą działania infrastrukturalne sprzeczne z interesem Indii). Generalnie chodzi tu o prowadzenie działań sprzecznych, wysyłanie sprzecznych sygnałów do partnera handlowego.

Kolejnym problemem jest relacja między wspólnotą interesów (np. komplementarność, spłotem interesów, dyplomacją kredytowo-pułapkową (uwikłanie: kredyty–nie–do–spłacenia) i neokolonializmem chińskim (casus Kambodży).

Zdaniem R. Mittera „Chińska potęga jest dziś proteuszową siłą (w mitologii greckiej Proteus był bóstwem, które umiało przybierać rozmaite postacie – bóstwo postępowało w ten sposób zwłaszcza, gdy pragnęło umknąć przed natarczywymi pytaniami – B.Z.S.) (Grimal, 1997) tworzoną przez spłot autorytarianizmu, konsumeryzmu, globalnych ambicji i technologii’ (model AGGT) (Mitter, 2021, s. 161).

R. Mitter (2021, s. 174) zwraca uwagę na stosowanie przez przedstawicieli ChRL tricku „przyćmiewania” (*tarnishing*) – lecz w gruncie rzeczy, także inne techniki spinu i działań niekonwencjonalnych nie są im obce (Sun Tzu, 1963).

Zapewnienia prezydenta Xi o niekierowaniu się ekspansjonizmem w zewnętrznych relacjach np. handlowych można traktować najwyżej jako żart – chyba, że prezydent nie ma zbyt wysokiego mniemania o innych światowych liderach i analitykach.

Stwierdzenie prezydenta Xi, że Chiny kontynentalne nigdy nie będą dążyły do hegemonii prowokuje pytanie: cóż takiego wielkiego chcą przywódcy ChRL osiągnąć w 2049 roku – w setną rocznicę utworzenia komunistycznego państwa?

Wskazanie przez prezydenta Xi, że modernizacja armii chińskiej nastąpi 7 lat wcześniej niż zakładano – wskazuje na możliwość szybszego osiągnięcia „głównego celu”. Być może związana jest z tym rozbudowa lądowej i portowej infrastruktury i intensyfikacja dostaw surowców energetycznych z państw muzułmańskich.

Kolejne sugestie wymuszają takie działania przywódców ChRL, jak dążenie do samowystarczalności w produkcji półprzewodników, wymiana zagranicznego sprzętu komputerowego/informatycznego na sprzęt produkcji chińskiej.

Oczywiście pozostaje jeszcze problem *black swans* – czyli „czarnych łabędzi” (por. przykładowo: Kościelny, 2020a, 2020b; Białek, 2019; Szałek, 2015a, 2015b; Szewczak, 2016; Huntington, 1997; Stodolak, 2018).

Bibliografia

- (b.a.) (2021a). Chińska koncentracja. *Najwyższy Czas, 13–14* (1611–1612), 29 marca – 11 kwietnia.
- (b.a.) (2021b). Dealing with China. *The Economist*, 20–26 marca, 7–8.
- (b.a.) (2021d). Niemcy o mega umowie RCEP: Sygnał ostrzegawczy dla Europy. Pobrane z: <https://www.dw.com/pl/niemcy-o-mega-umowie-rcep-sygnał-ostrzegawczy-dla-europy/a-55620948> (15.01.2021).
- (b.a.) (2021c). Briefing Hongkong. The way it's going to be. *The Economist*, 20–26 marca, 14–16.
- Białek, J. (2019). *Czas niewolników. Jak świat stał się własnością kilku korporacji*. Wrocław: Wydawnictwo Wektory.
- Białek, J., Oleksiuk, A. (2009). *Gospodarka i geopolityka. Dokąd zmierza świat*. Warszawa: Difin.
- Blanchard, J.-M.F. (2018). Revisiting the Resurrected Debate About Chinese Neocolonialism. *The Diplomat*, 23 listopada.
- Borrell, J. (2021). The Regional Comprehensive Economic Partnership – what does it mean for the EU?. Pobrane z: <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/88997/regional-comprehensive-ec> (16.01.2021).
- Brautigam, D. (2020). A critical look at Chinese ‘debt-trap’ diplomacy: The rise of a meme. *Area Development and Policy*, 5 (1), 1–14.
- Brunet, A., Guichard, J.-P. (2011). *Chiny światowym hegemonem?* Warszawa: Studio Emka.
- Buchanan, P.J. (2013). *Samobójstwo supermocarstwa. Czy Ameryka przetrwa do roku 2025?* Wrocław: Wydawnictwo Wektory.
- Cai Xia. (2021). The Party that Failed. An Insider Breaks With Beijing. *Foreign Affairs*, 1 (100), 78–96.
- Capaldo, J. (2021). *Analiza skutków porozumienia TTIP dla EU: Dezintegracja europejska, bezrobocie i niestabilność*. Pobrane z: http://ase.tufts.edu/gdae?Pubs/wp/14-03/capaldoTTIP_ES_Polish.pdf. (5.02.2021).
- Cheda, R. (2021). Chiny zdobywają świat. *Warszawska Gazeta*, 19–25 luty, 24–26.
- Chen Yulu. (2012). *Chińska waluta a świat*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Daly, R. (2018). China's Global Dreams Give Its Neighbors Nightmares. *Foreign Policy*, 1 czerwca.
- Darby, C., Sewall, C. (2021). The Innovation Wars. *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 142–152.
- Dzitko, J. (2020). Krach gazowej władzy Putina. *Warszawska Gazeta*, 4–10 grudnia, 30.
- Friedman, G. (2009). *Następne 100 lat. Prognoza na XXI wiek*. Warszawa: AMF.

- Gacek, Ł. (2009). *Chińska koncepcja bezpieczeństwa międzynarodowego*. W: P. Olszewski, T. Kapuśniak, W. Lizak (red), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Wyzwania i zagrożenia XXI wieku* (s. 163–176). Radom: WSH.
- Garcia-Bernardo, J., Fichtner, J., Takes, F.W., Heemskerk, E.M. (2017). *Uncovering Offshore Financial Centers: Conduits and Sinks in the Global Corporate Ownership Network*. Pobrane z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28740120/> (12.04.2012).
- Grimal, P. (1997). *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*. Wrocław: Ossolineum.
- Haliżak, E. (2005). *Zmiana układu sił USA – Chiny a transformacja porządku międzynarodowego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Hongbing, S. (2012). *Wojna o pieniądze*. Kobierzyce: Wydawnictwo Wektry.
- Huntington, S.P. (1997). *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*. Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza.
- Kausikan, B. (2021). The Arena. Southeast Asia in the Age of Great-Power Rivalry, *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 186–191.
- Kisielewski, T.A. (2002). *Średnioterminowe perspektywy rozwoju sytuacji geostrategicznej. Rosja – Chiny – NATO*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kołodko, G. (2018). *Czy Chiny zbawią świat?* Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Kościelniak, K. (2014). The Background of the Disputes over the South China Sea Islands. *Reality of Politics*, 5, 11–19.
- Kościelniak, K. (2018). China in the South China Sea. Can China's presence in the South China Sea lead to war? *Reality of Politics*, 9, 15–29.
- Kościelny, R. (2020a). Ciemne interesy Blackrock. *Warszawska Gazeta*, 4–10 września, 26–27.
- Kościelny, R. (2020b). 150 osób rządzi światem, reszta to marionetki. *Warszawska Gazeta*, 16–22 października, 24–25.
- Lubowski, A. (2013). *Świat 2040. Czy Zachód musi przegrać*. Kraków: Znak.
- Mak, A. (2021). Załamania nie było. *Najwyższy Czas*, 15–18 luty, 31.
- Mitter R. (2021). The World China Wants. How Power Will – and Won't – Reshape Chinese Ambitions. *Foreign Affairs*, 1 (100), 161–174.
- Newman, S. (2021). *Philippines Call On China To Remove Massive Fishing Fleet At Disputed Reef*. Pobrane z: <https://www.npr.org/2021/03/22/9799230065/philippines-call-on-china-to-remove-massive-fishing-fleet-at-disputed> (7.02.2012).
- O'Neil, S.K. (2021). Protection Without Protectionism. *Foreign Affairs*, styczeń–luty, 150–160.
- Okraska, T. (2019). *Słoi w pogoni za smokiem. Stosunki indyjsko-chińskie w zmieniającym się świecie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Power, S. (2021). The Can-Do Power. *Foreign Affairs*, 1 (100), 10–24.
- Putin, V. (2012). Russia and the changing world. *Moskovskiye Novosti*, 27 luty.
- Putin, W. (2010). Von Lissabon bis Wladivostok. *Süddeutsche Zeitung*, 15 listopada.
- Rudd, K. (2021). How to keep U.S/ - China Confrontation From Ending in Calamity, *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 58–72.
- Rybczyński, A. (2019). Nic bez USA. *Gazeta Polska*, 20 listopada, 49–50.
- Shirk, S. (2017). Trump and China. Getting to Yes With Beijing. *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 20–27.
- Stodolak, S. (2018). Władcy 12 bilionów. Trzy firmy zarządzają majątkiem większym niż PKB Japonii, Niemiec i Wielkiej Brytanii. *Forsal*. Pobrane z: <https://forsal.pl/artykuly/1101842,wspolczesne-monopole-inwestorzy-instytucjonalni-blackrock-vanguard-state-street.html> (10.04.2021).
- Sun Tzu. (1963). *The Art of War*. Oxford: At the Clarendon Press.
- Sykułski, L. (2019). *Rosyjska geopolityka a wojna informacyjna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Szałek B.Z. (2018). Some praxiological reflections on the reliability of political forecasting. *Reality of Politics*, 9, 137–149.
- Szałek, B.Z. (2015a). Kilka prakseologicznych refleksji na temat geopolityki i myśli politycznej. Od geopolityki do topologii politycznej. W: A. Wojtaszak (red.), *Myśl polityczna w XX i XXI wieku*. T. 1. (s. 127–149). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US MINERWA.

- Szalek, B.Z. (2015b). Kilka prakseologicznych uwag na temat globalnych wyzwań w kontekście Polski. W: R. Podgórzeńska, J. Ruszkowski (red.), *Teoria i praktyka polityki* (s. 97–114). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US MINERWA.
- Szalek, B.Z. (2020). Kilka refleksji na temat militarnego marketingu i logistyki w kontekście bezpieczeństwa w hybrydowej rzeczywistości. W: J. Piątek, R. Podgórzeńska, S. Stempiński (red.), *Bezpieczeństwo w badaniach i praktyce* (s. 307–320). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Szewczak, J. (2016). *Kulisy globalnej umowy. Banksterzy*. Kraków: Biały Kruk.
- Tan Yeling. (2021). How the WTO Changed China. *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 90–102.
- Tomaszewski, W. (2020). USA – Chiny. Porażka na własne życzenie. *Najwyższy Czas*, 7–20 grudnia, 47–49.
- Tomaszewski, W. (2021b). Biden tworzy antychińską koalicję technologiczną. *Najwyższy Czas*, 29 marca, 48–50.
- Tomaszewski, W. (2020a). Nowy koncert mocarstw. *Najwyższy Czas*, 15–28 marca, 32–34.
- Vuving, A. (2016). South Chinese Sea: Who Occupies What in the Spratlys? *The Diplomat*. Pobrane z: https://www.academia.edu/download/51085353/Who_Occupies_What_in_the_Spratlys.pdf (5.10.2021).
- Weiss, J. Chen, (2021). The Stories China Tells. *Foreign Affairs*, marzec–kwiecień, 192–197.
- Wielomski, A., Ziętek-Wielomska, M. (2021). Co po ‘konsensie waszyngtońskim’. *Myśl Polska*, 17–18, 20.
- Wójtowicz, T. (2020). Social Credit System w Chińskiej Republice Ludowej. *Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego*, 14 (2). Pobrane z: <https://doi.org/10.34862/rbm> (28.05.2021).
- Xi Jinping (2020). *The Governance of China*. Beijing: Foreign Languages Press.
- Ying-Yu Lin. (2020). China’s Military Actions Against Taiwan in 2021: What to Expect. *The Diplomat*, 18 grudnia.

Cytowanie

- Szalek, B.Z. (2021). Kilka geopolitycznych i prakseologicznych refleksji na temat Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP) i zagadnień pokrewnych. *Acta Politica Polonica*, 2 (52), 51–62. DOI: 10.18276/ap. 2021.52-05.